

DOĞU DİLLERİ VE EDEBİYATLARINDA

İMGELER

VE

MOTİFLER

Yayına Hazırlayan: Prof. Dr. Ali GÜZELYÜZ

Editör: Dr. Serpil KOÇ

Demavend Yayınları
Elektronik Yayınlar Serisi: 27
İstanbul, Kasım 2022
Yayın yönetmeni: Neval GÜZELYÜZ
Yayına Hazırlayan: Prof. Dr. Ali GÜZELYÜZ
Editör: Dr. Serpil KOÇ
Kapak resmi: Gültekin ÇİZGEN
Kapak tasarımı ve iç düzen: Demavend
Dili: Türkçe

© Bütün hakları saklıdır. 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Yasası'nın hükümlerine göre bu kitabın tamamı ya da bir bölümünün, Demavend Yayınları'nın yazılı izni olmadan elektronik, mekanik, fotokopi veya herhangi bir kayıt sistemi ile yayınlanması, çoğaltılması ya da depolanması yasaktır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayıncı Sertifika No: 51286
ISBN: 978-625-7087-30-8

Kütüphane Bilgi Kartı (Cataloging-in-Publication Data)

1. Doğu dilleri ve edebiyatları 2. İmgeler 3. Motifler

Demavend Yayınları
Başak Mah. Mimar Sinan Cad. Vadipark, D14 Blok, D. 47
Başakşehir-İSTANBUL
☎ 0090 212 500 36 07-0090 212 487 62 98

E-mail: demavendyayinlari@gmail.com

Web: http://www.demavend.com.tr

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAP DİLİ VE EDEBİYATINDA İMGELER VE MOTİFLER

MEHCER ŞİİRİNDE KADIN İMGESİ 9-49

ABDELKARİM AMİN MOHAMED SOLİMAN .....

ARAP EDEBİYATINDA ADA MOTİFİ –HAYY BİN YAKZAN ÖRNEĞİ 50-79

BETÜL CAN.....

NEO-KLASİK ARAP ŞİİRİNDE BAYRAK MOTİFİ 80-103

BÜŞRA YILMAZ.....

EL-CÂHİZ'İN FEĐÂ'İLU'L-ETRÂK (TÜRKLERİN ÜSTÜNLÜKLERİ) ADLI ESERİNDE YER ALAN MOTİFLER VE TÜRK İMGELERİ 104-139

MESUT KÖKSOY .....

TAHAR BEN JELLOUN'UN “KIZIMA IRKÇILIĞI ANLATIYORUM” ADLI ESERİNDE IRKÇILIĞIN PORTRESİ 140-158

RUKİYE AYDEMİR.....

“KÜÇÜK BİR AYRINTI” ROMANINDA AYRINTI MOTİFLER..... 159-175

SEZER YILMAZ/SENEM CEYLAN .....

MÜTENEBBİ'NİN ŞİİRİNDE YOL VE YOLCULUK İMGELERİ 176-195

TUĞBA ŞAHİNOĞLU .....

CEBRA VE KENEFANİ'NİN ROMANLARINDA ZAMAN VE MEKÂN İMGESİ: ZAMANDA YABANCILAŞMA VE MEKÂNDAN SÜRGÜN 196-217

YASEMEN TORULOĞLU .....

İKİNCİ BÖLÜM

ÇİN DİLİ VE EDEBİYATINDA İMGELER VE MOTİFLER

BA JIN'IN “JIA” 《家》 ROMANINDA KADIN İMGESİ 219-230

LALE AYDIN TUNÇ.....

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FARS DİLİ VE EDEBİYATINDA İMGELER VE MOTİFLER

ALİ ŞİR NEVÂÎ'NİN FARŞÇA ŞİİRLERİNDE SU İMGESİ 232-253

A. HİLAL KALKANDELEN.....

İRAN SİNEMASINDA ÖTEKİ ÇOCUK İMGESİ 254-267

AYSEL YILDIZ EROL.....

XV. YÜZYILDA ŞAİR REKABETİ VE RAKİP İMGESİ..... 268-296

ELİF ÇEVİKER.....

KLASİK FARS ŞİİRİNDE HIZIR MOTİFİ 297-353

GÜNEŞ MUHİP ÖZYURT.....

KLASİK FARS ŞİİRİNDE MİTOLOJİK VE İRFANÎ MOTİF OLARAK “CÂM-I CEM” 354-382

MİTAT ÇEKİCİ.....

HÂCÜ-Yİ KİRMÂNÎ'NİN GAZELLERİNDE RİND VE ZAHİD 383-409

NURDAN KABAN.....

ŞAHNÂME'DE ÖLÜM MOTİFİ..... 410-431

SERPİL YILDIRIM.....

ANADOLU VE İRAN COĞRAFYASINDA ORTAK BİR İMGE OLARAK ALKARISI
İNANCININ EDEBİYATA YANSIMASI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME: MUHAMMED
BEHMEN BEYGİ'NİN AL ADLI ANI-ÖYKÜ ÖRNEĞİ..... 432-473

TUBA BAL.....

SELMÂN-I SÂVECÎ'NİN GAZELLERİNDE ÇİÇEKLER 474-496

YASEMİN YAYLALI.....

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KORE DİLİ VE EDEBİYATINDA İMGELER VE MOTİFLER

KORE'NİN DOĞUM TANRIÇASI `SAMŞİN HALMONİ (삼신 할머니)` MOTİFİ
ÜZERİNE..... 498-513.

HATİCE KÖROĞLU TÜRKÖZÜ/NİHAN KARAKUŞ HARMANCI.....

BEŞİNCİ BÖLÜM

URDU DİLİ VE EDEBİYATINDA İMGELER VE MOTİFLER

**NEZİR MUHAMMED RAŞİD'İN BİREYSEL VE TOPLUMSAL TEMALİ ŞİİRLERİNDE
TABİATIN YANSIMALARI 515-533**

MEHMET KEMAL ÇAKMAKÇI .....

ZÂHİDE HÂTÛN ŞİRVÂNÎ VE ŞİİRLERİNDE KADIN TAHAYYÜLÜ 534-549

MUHSİN RAMAZAN İŞSEVER .....

PAKİSTAN HALK HİKÂYELERİNDE YAYGIN MOTİFLER..... 550-568

RECEP DURGUN .....

KORE'NİN DOĞUM TANRIÇASI `SAMŞİN HALMONİ

(삼신할머니) `MOTİFİ ÜZERİNE*

Hatice KÖROĞLU TÜRKÖZÜ**

Nihan KARAKUŞ HARMANCI***

---

* This work was supported by the Core University Program for Korean Studies through the Ministry of Education of the Republic of Korean Studies Promotion Service of the Academy of Korean Studies (AKS-2019-OLU-2250002)

** Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Kore Dili ve Edebiyatı ABD., hkore@erciyes.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3735-5652.

*** Araş. Gör. Dr., Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Kore Dili ve Edebiyatı ABD., nkharmanci@gmail.com, ORCID: 0000 0003 2578 1504.

Giriş

İnsanın dünyaya gelişi, üremesi, neslin devamı, sağlıklı bir şekilde doğum yapma ve sağlıklı çocuklar yetiştirmek insanoğlunun/kadının önem verdiği konulardan biri olmuştur. Bu düşünce çerçevesinde insanlar yüzyıllar boyunca çocuk sahibi olabilmek için çeşitli yöntemler uygulamışlardır. Çocuk sahibi olabilmek için bazen dağdan bazen taştan bazen sudan bazen de tanrı/tanrıçalardan medet ummuşlardır.

Hayatın geçiş dönemleri olan doğum, evlenme ve ölüm her toplum için geçerli, sürekliliğini ve canlılığını koruyan yöresel ve evrensel olgulardır. Kore bu geçiş dönemlerine tarih boyunca önem vermiş ve günümüze kadar çeşitli ritüellerle bu kültürü yaşatmıştır. Geçiş dönemlerinde Koreliler, “hamilelik, doğum, bebek doğduktan sonraki ilk yüzüncü gün kutlaması, ilk yaş günü, yetişkinlik töreni, evlilik, altmışıncı yaş günü kutlaması, cenaze törenleri, ataları anma törenleri gibi bireylerin yaşamları boyunca uygun zamanlarda ritüeller yapmakta ve buna ‘yaşam boyu ritüeller (일생의례-İlsengırye)’¹ olarak adlandırmışlardır.

Geçiş dönemi ritüelleri arasında ve ilk sırada yer alan doğum, insan neslinin devamını sağlamayı amaçlayan birçok inanç, âdet, töre, tören, ayin, dinsel ve büyüsel özlü işlemi içinde barındırır. İnsanoğlu neslini devam ettirebilmek için evlat sahibi olmayı ister. Bu nedenle kadın genellikle dünyaya bir evlat getirme, sağlıklı bir şekilde doğum yapma ve sağlıklı çocuklar yetiştirme düşüncelerini taşır. Bu düşünce doğrultusunda yani anne olma –annelik süreci kadınları çeşitli yöntem arayışlarına yöneltmiştir.

Kore toplumu tarihleri boyunca Şamanizm, Budizm, Taoizm, Konfüçyanizm gibi inanç ve düşünce sistemlerinin etkisinde kalmıştır. Bu inanç ve düşünce sistemleri halkın yaşam tarzında ve kültüründe etkili olmuş ve bu etki günümüze kadar ulaşmış gelmiştir. Günümüz Kore’inde birçok mitolojik figür halen halkın gündelik hayatında yer bulmaktadır. Kore geleneksel kültüründe *Samşin Halmoni*, bebeğin

---

¹ Pyion Mu Yiong, vö., Conggyova İlsengırye, Minsogvon, Seul, 2006, s. 178.

anne karnında oluşumundan çocukluk dönemine geçiş süresi boyunca sorumlu tanrıça olarak kabul edilir.²

İnsanoğlu, doğasında var olan koruma içgüdüğü ile hem kendini hem de çevresindekileri korumaya çalışır. Kişi bu içgüdüğü tatmin etmek için çeşitli nesnelere, insanlara veya mitolojik varlıklara özel anlamlar yükler ve bunları ilahi varlıklar olarak kabul eder. Bunun bir örneği Kore'deki *Samşin Halmoni* figürüdür. Ülkede özellikle geçmiş dönemlerde bebek ölüm oranlarının yüksek olması ve toplumda erkek evlada sahip olmanın önemliliği *Samşin Halmoni* inancının günümüz Kore'sinde de var olmasının önemli sebeplerini de beraberinde getirmiştir.

Bebeği koruduğu düşünülen ruhsal güçlere, nesnelere, insanlara veya manevi varlıklara, görünmeyen güçlere özel anlamlar yüklemek kültürün evrensel boyutu içerisinde hemen her toplumda görülen düşüncelerdir. Bu çalışmada Kore mitolojisinde önemli bir figür olan doğum tanrıçası, 'Doğum Nine-Samşin Halmoni' figürünün mitolojik anlamı ve Kore kültüründeki önemi ele alınmıştır.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Terim olarak mit; geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücünün etkisi ile şekil değiştiren, Tanrı-ların/Tanrıçaların, kahramanların, evrenin veya insanın oluşumunu anlatan hikâyeleri ifade etmektedir. Diğer bir ifade ile mit, toplulukların kendi kültürel özelliklerini, inanışlarını, kâinatın ve canlı varlıkların oluşumunu anlatan gerçek ve kutsal hikâyeler olarak da tanımlanmaktadır.³ Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlüğünde⁴ mit; geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değiştiren, Tanrı, Tanrıça, evrenin doğuşu ile ilgili hayali, alegorik bir anlatımı olan halk hikâyesi olarak tanımlanmıştır.⁵ Her toplumun mitolojisi farklı olabilir ve buna bağlı olarak çeşitli anlamlar yüklenen mitolojik varlıklar,

² Kore Ritüelleri Sözlüğü, Ulusal Halk Müzesi, Seul, 2009, s. 408.

³ Mehmet Alparslan Küçük, "Geleneksel Türk Dini'ndeki 'Ana / Dişil Ruhlar'a Mitolojik Açıdan Bakış". *Iğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy.1, 2013, s. 110.

⁴ Türkçe Sözlük, Ankara: Türk Dil Kurumu, Ankara, 2000 <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 01.03.2022).

⁵ Türkçe Sözlük, Ankara: Türk Dil Kurumu, Ankara, 2000 <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 01.03.2022).

inanmalarda da benzerlik veya farklılık görülebilir. Örnek vermek gerekirse, Mısır mitolojisindeki güneş tanrısı ‘Ra’ ve Mezopotamya’daki Tanrı ‘Utu/Şamaş’ın’ fonksiyonları bağlamında bu tanrıların kendi toplumlarına olan etkisinin göstergesi olarak güneşin, doğuşu ve batışına yüklenen anlamlar, güneşin yeryüzüne olan yaşamsal etkilerinden dolayı insanların güneşe olan bakış açılarını da değiştirmiştir. Güneş ve gün ışığının her yere ulaşmasına paralel olarak Mezopotamyalılar güneşe insanları korumanın ve adaletin tesisi gibi görevler yüklemiştir.⁶ Uzak doğu ülkeleri tarih boyunca Budizm, Taoizm, Konfüçyanizm, Şintoizm, Sihizm, Jainizm, Hinduizm, Ateizm gibi çeşitli inanç sistemleri ve dinler etkisinde kalmıştır. Kore’de günümüzde sayılan din ve inanç sistemlerinin etkisi halen devam etmektedir.

Doğum, hayatın başlangıcını oluşturan ilk adımdır. Tüm canlılar gibi insanlar da üreyerek neslini devam ettirir ve çoğalırlar. Kadın ve erkeğin birlikteliği sonucunda anne karnında yeni bir hayat başlar. İnsanlar hamileliği nesillerini devam ettirecek bir olay olarak düşünerek önemli kabul etmişlerdir. Bu önemli olay etrafında bebeğin sağlıklı doğması, annenin sağlığına kavuşması, doğumun kolay geçmesi gibi düşüncelerle çeşitli uygulamalar, inanışlar, törenler ortaya çıkmıştır.

Geleneksel Kore kültüründe her şeyin bir ruhu olduğu inancı yaygındır. Bu bağlamda ruh anlayışı ve bu ruhları yöneten Tanrı inancı, geleneksel Kore kültüründe din-inanç fark etmeksizin ortak bir paydadır. Kore kültüründe kişilere yardımcı olan iyi tanrılar olmakla birlikte kişiye zorluk çıkaran, karşı çıkan tanrılar da dikkat çekmektedir. *Samşin Halmoni* ise Kore halk kültüründe “bereketin ve doğurganlığın sembolü olarak özdeşleşmiş ve bütünleşmiştir.”⁷

2. SAMŞİN HALMONİ

2.1. Samşin’in Kelime Anlamı

Kore halk kültüründe *Samşin Halmoni*, çocuk sahibi olmayı dileyen kadınların çocuk sahibi olmasını, doğumun gerçekleşmesini

---

⁶ J. Black,& Green, A., Gods, Demons, and Symbols of Ancient Mesopotamia. Austin, University of Texas Press, 1992, s. 182.

⁷ Choi Won Oh, An Illustrated Guide To Korean Mythology, Seoul, 2008, s. 56.

ve bebeğin sağlıklı dünyaya gelmesini sağlayan tanrıçadır. *Samşin Halmoni* bölgelere ve şivelere göre *Samşin Halmang* (삼신할망), *Samsing Halmang* (삼승할망), *Samşin Halme* (삼신할매) gibi çeşitli isimlerle de anılmaktadır.⁸ Yaygın kullanım şekli olan *Samşin Halmoni* bu çalışmada tercih edilmiştir.

Samşin kelimesi etimolojik olarak incelendiğinde *Samşin*'in özellikleri görülmekle birlikte anlamına dair birçok açıklama bulunmaktadır. Bunlardan biri *Samcul* 삼줄 (göbek bağı), *Tetcul* 텃줄 (göbek bağı), *Samgarıda* 삼가르다 (göbek bağı kesmek) gibi anlamlara gelen öz Korece kelime olan *Sam* (삼)'dan geldiği yönündedir. Kore Halk Kültürü Ansiklopedisindeki bilgilere göre *sam* hecesi Korece'de "plasenta ve cenin" anlamına gelmektedir. *Samşin* ceninden sorumlu olarak yeni bir hayat var eden tanrı olarak da yorumlanmaktadır. *Halmoni* ise, nine anlamına gelmektedir. *Halmoni* denmesinin sebebi ihtiyar oluşundan değil en büyük ana motifini simgelemesinden dolayı olduğu düşünülmektedir.⁹

Şekil 1 (ŞAMŞİN HALMONI)

Diğer bir açıklama ise 'Doğum Tanrısı' anlamına gelen *Samşin*'in ilk hecesi olan 'Sam' üç anlamına 'Şin' ise tanrı anlamına gelir. Sam'ın kökeni ile alakalı olarak *Sanşin* 산신 (産神)'den geldiği

⁸ Shin Dong Heun, Yaşayan Efsanelerimiz, Hangyerye Yayınevi, Seul, 2009, s. 63.

⁹ Kore Ritüelleri Sözlüğü, s. 408.

düşüncesi hakimdir. Yani kemiği oluşturan (산신), doğuma yardım eden (산신), kanı oluşturan (산신)'ini yani bu üçünün bir araya gelmesiyle 삼신 (三神) 'Üç Tanrı' anlamına geldiği ve üç tanrıdan oluştuğu şeklinde açıklamadır. Bundan dolayı olduğu düşünülmektedir ki adak sofrasında üç kâse pilav, 3 kâse yosun çorbası ve 3 kâse su yer alır. Bu açıdan *Samşin Halmoni* aile-ev tanrıları kategorisine giren bir tanrıdır.¹⁰ Sunak sofrasında yer alanların üçer tane olması nedeniyle bir çok kaynaklarda *Samşin Halmoni* (şekil 1)¹¹ üç kişi olarak da tasvir edilmiştir.

2.2. Kore Kültüründe Samşin Halmoni'nin Ortaya Çıkışı

İnsanoğlu var olduğu dönemden beri neslinin devamını önemsemiştir. Hayatın başlangıcını oluşturan ilk adım ise doğumdur. Bu doğrultuda bebeğin sağlıklı doğması, annenin ya da anne adayının sağlıklı olması, doğumun kolay geçmesi gibi düşüncelerle çeşitli uygulamalar, inanışlar, törenler ortaya çıkmıştır.

Kore'de çocuk sahibi olmanın sadece yeni evli çiftlerin isteğine ya da onların sağlık durumuna bağlı olmadığına, bebeğe can veren bir tanrının olduğuna inanılmaktadır. Bu inanç ile doğumdan sorumlu *Samşin Halmoni* ve çocukların uzun ömürlü olmasından sorumlu olduğuna inanılan büyük ayı yıldızı (칠성신앙-Çilstrongşinanğ) başta olmak üzere, ejderha tanrı, dağ tanrısı, kaya tanrısı, ağaç tanrısı gibi tanrılara dua ederek çocuk sahibi olmayı dilemişlerdir. Ayrıca Buda'nın esrarengiz bir gücü olduğuna inanan ve Budist tapınaklarına gidip duâ edenler de vardır. Budistler, bin kere secde ederek dua ederlerse (절-Ciol) Buda'nın dileklerini gerçekleştireceğine inanmışlar ve yüz gün boyunca dua etmişlerdir. Kore'de çocuk sahibi olabilmek için Buda'ya dua etme geleneği devam etmektedir. "Güney Kore'nin Andong şehri de kültürüne bağlı olan, günümüzde bile kültürel uygulamalarını sergileyen, Kore geleneksel kültürünün yaşatıldığı önemli bir şehir olarak öne

---

¹⁰ Kore Ritüelleri Sözlüğü, s. 409.

¹¹ <https://blog.daum.net/ilsimsycheonzoo/15980157> (Erişim: 01.03.2022).

çıkılmaktadır.”¹² Bu bahsi geçen gelenek ve uygulamalar Andong bölgesinde halen yaşatılmaktadır.

Kore mitolojisinde *Samşin Halmoni*'nin ortaya çıkışı ile ilgili çeşitli efsaneler mevcuttur. Bunlardan biri şöyle bir efsaneye dayandırılmaktadır.

“Doğu denizinin ejder kralı ile batı denizinin kralının kızı evlenir. Uzun yıllar boyu çocukları olmayınca Goanım tapınağında (관음사-*Goanumsa*) 100 gün boyunca dua ettikten sonra bir kız çocuğu sahibi olurlar. Uzun yıllar sonra bir çocuğa sahip oldukları için el bebek gül bebek büyütürler. Haliyle kız da çok şımarık bir çocuk olur. Kızın yaptığı yaramazlıklardan dolayı halk söylenmeye başlar ve bunun üzerine ejder kral kızını öldürme kararı alır. Ejder kralın eşi çocuğunun öldürülmesine karşı çıkarak kızını öldürmek yerine insanların dünyasına göndermeye Ejder kralı ikna eder. Kız insanlar dünyasında ne yapacağını kara kara düşünmeye başlar. Kraliçe, insanları yaratan ve doğurtan tanrı (생불왕-*Sengbulvanğ*) olmadığı için kızının doğum sorumlusu tanrısı olmasını ister. Kızına nasıl hamile kalınacağını öğretmiş ama kralın öfkesi yüzünden henüz eğitimini tamamlayamadan yani nasıl doğurtacağını öğretmeden insanların dünyasına göndermek zorunda kalır.”¹³ “Daha sonra Ejder kralın kızı doğum tanrısı olarak insanların dünyasına indiği sırada bir kadının ölüm döşeğinde bir çocuk doğurmaya çalışırken görür. Doğum tanrısı bebeğin hayatını kurtarır ve bebek doğar. Tam da bu sırada eski “doğum tanrısı” gelir ve “*Ben bu doğumdan sorumlu tanrıyorum. Benim doğuma yardım etmem gerekirken kim geldi de bu çocuğu doğurtmaya yardımcı oldu?*” der. Doğum tanrısı eski doğum tanrısına yakalandığında aralarında tartışma başlar. Yeşim Tanrısına giderek durumu anlatırlar. Yeşim Tanrısı bu durumu çok tuhaf bulur. İki kadını da test etmek için ikisine de yetiştirmek üzere birer tane çiçek verir. Ejder kralının kızı yeni doğum tanrısı çiçeği çok güzel yetiştirir eski doğum tanrısı ise çiçeği yetiştiremez, soldurur. Yeşim tanrısı bunun üzerine yeni doğum tanrısını bu dünyada çocukların doğumundan sorumlu tanrı (삼신할망-*Samşinhalmang*), eski doğum

---

¹²Nihan Karakuş Harmancı, Türkiye ve Kore Kültüründe Doğum Ritüellerinin Karşılaştırılması (Kayseri Ve Andonğ Yöresi), Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, 2021, s. 20.

¹³ Oh, An Illustrated Guide To Korean Mythology, s. 60.

tanrısını (저승할망-*Ciosinghalmang*) da ölüp de öteki tarafa göçen çocuklardan sorumlu tanrı olarak görevlendirir.”¹⁴

Samşin Halmoni'nin var olduğuna inanılan bir başka rivayet de Koreli bebeklerin doğduklarında kalçalarında görünen ve 'Moğol lekesi (몽골반점-Monggolciom)'adı verdikleri lekeyle ilişkilidir. Bu leke doğan Korelilerin kalçalarında görülmekte ve on bir-on iki yaşına yani ergenlik dönemine geldiğinde kaybolmaktadır. Rivayete göre “*Samşin Halmoni*, artık dünyaya gitme vakti gelen yani doğumuna az kalan bebeğin poposuna haydi git bakalım diyerek sertçe vurmuş. Eliyle vurduğu yerde bu leke oluştuğu için bu lekenin varlığının sebebi olarak *Samşin Halmoni*'nin eli gösterilmektedir.¹⁵ *Samşin Halmoni*'nin varlığı ve bu Moğol lekesinin onun elinin izi olduğu inancı günümüzde de yaşamaya devam etmekte olduğu görülmektedir.

Kore kaynaklarında doğum tanrıçası *Samşin Halmoni*'nin kaynağının şaman ayinlerine kadar dayandırıldığına dair teoriler mevcuttur. Bu konu ile alakalı olarak şamanın ayin esnasında söylediği şarkı (무가-muga)lar da mevcuttur. “Gvanbug Bölgesi (관북지방-Gvanbugcibang)'nde Şaman Tanrısının Şamanist Ayini (성인굿 - *Siongingut*) ayininde okunan Üç Cesog Tanrısının Köken Miti (제석본풀이-*Cesioğbonpuri*), Tanrıça *Tanggumaegi* (당금애기-*Danggimegi*) ve Üç Kardeşin Köken Miti (삼태자풀이-*Samtecapuri*)' dir. *Sionğ-in gut* ayini (성인굿-*Siongingut*) Şaman Ayini, uzun ömür, başarı, zenginlik ve erkek çocukların dünyaya gelmesini dilemek için yapılmaktadır. *Samtecapuri* doğumla ilgilidir.”¹⁶

2.3. *Samşin Halmoni* Motifi ve Etkileri

Mitolojilerdeki tanrı inançlarına bakıldığında çok tanrıcılıktan tek tanrıcılığa bir geçiş olduğu, çok tanrıcılıkta doğaya ve ruhlara

¹⁴ Shin, Yaşayan Efsanelerimiz, s. 39.

¹⁵ Choi Woon Shik vö, Korelilerin Yaşamı ve Kültürü, Bogo Yayınevi, Seul, 2006, s. 245.

¹⁶ Oh, An Illustrated Guide To Korean Mythology, s. 4-5.

Şekil 2 (ŞAMŞIN HALMONI)

anlam yüklenmesi ve bu anlam yüklenme halini büyü ve sihir gibi onlara göre kutsal sayılan güçlerle yapılması, bunun karşılığında tek tanrıçılıkta tanrıların kutsal ve ölümsüz oldukları bunun yanı sıra insanlarla birleşme sonucu yarı tanrıların var oldukları bazen bir hayvan ya da bir nesneyi kutsal sayıp onlara tanrıya ait vasıf yüklenildiğini bilinmektedir. Tanrıların belirli bir tasviri olmayıp her inanılışa göre

farklılık göstermektedir.¹⁷

Doğumun her aşamasını kontrol edebilen tanrıça *Samşin Halmoni*'nin görünüşü ile alakalı veriler genelde ortaktır. Kore geleneksel kıyafeti '*hanbok*' giymiş kadın olarak betimlenir. Genelde saçları beyazdır ve topuz şeklindedir. Yaşlı bir kadın olarak tasvir edilmiştir. (Şekil 2)¹⁸ Bunun sebebi ise en büyük ana motifini temsil etmesi ve buna karşı duyulan saygıdır. *Samşin*'deki '*sam*' hecesinin tek başına kullanıldığında düşüncesine de dayanak oluşturmaktadır. Bazı kaynaklarda üç kişi olarak da tasvir edilmiştir.

"*Samşin*'in ev içinde bulunduğu yer genellikle *ondol* olarak adlandırılan Kore geleneksel yerden ısıtma sisteminin olduğu ana odada ocağa yakın yerdir.¹⁹ Kore'de evin en büyüğü olan kadın öldüğünde, bu kadının evin *Samşin*'i olduğuna inanılır. *Samşin* kadın tanrı olarak simgelenir. *Samşin*'in kadın olmasının ev içinde bulunduğu konumla alakalı olduğu düşünülmektedir. "Genelde evin gelini, vefat eden kayınvalidesini *Samşin Halmoni* olarak görür. Ancak gelinin kayınvalidesi hayattaysa, kayınvalidesinin kayınvalidesi *Samşin Halmoni* olarak ağırlanır. *Samşin Halmoni* ev

¹⁷ Özge Parlakdemir, "Yunan, Roma Ve Türk Mitolojisinde Tanrılar (Benzerlik ve Farklılıkları)", Çağ Üniversitesi SBE, Mersin, 2018, s. 32.

¹⁸ <https://search.naver.com/search.naver?where=image&sm=tab> (Erişim: 01.03.2022).

¹⁹ Choi Woon Shik vö, Korelilerin Yaşamı ve Kültürü, s. 245.

içerisinde bir nesne ile temsil edilir. Kayınvalide vefat ederse, vefat eden kayınvalidenin kayınvalidesini temsil eden nesne ortadan kaldırılır. Gelin kendi kayınvalidesini temsil eden bir nesne koyarak *Samşin Halmoni*'ye duâ eder.²⁰

Türkçe karşılığı olarak 'Yasak ipi' anlamına gelen *Gimcul* (금줄), yeni bir hayat dünyaya geldiğinde kullanılan törensel bir araçtır. *Gimculun* doğum haberini verme ve bebeğin hayatını koruma gibi işlevleri vardır. Eskiden köylerde büyükbaş hayvanların doğumunda da ahıra *gimcul* asılır. "Eski zamanda inek iş gücü demektir. Dolayısıyla ineğin *Samşin*'i ve insanın *Samşin*'inin de aynı olduğuna inanılmaktaydı."²¹ Bu bilgiler doğrultusunda *Samşin Halmoni*'nin yalnızca insanın değil diğer canlıların doğumlarına da yardımcı olan bir tanrıça olarak inanıldığını göstermektedir.

Kore doğum mitini anlamada üç kavram: doğum, tarım ve kadın (veya tanrıçalar) önemli anahtar sözcüklerdir.²² Şaman ayininde yer alan ezgilerden de anlaşılacağı üzere doğum tanrıçası, çoğalma, üreme yeni bir hayatın başlangıcını temsil etmekle birlikte bitkiler ve mahsullerle de ilişkilendirilmiştir. Örneğin doğum ile alakalı şaman gut ayinleri içerisinde şamanın rolü yalnızca doğum tanrıçası olmak değildir. Bereket tanrıçası karakterine de sahip olduğu görülür. Dolayısıyla üreme ve bereket tanrıçası *Samşin Halmoni*'nin tarım tanrıçası olarak da rolünün olduğunu söylemek mümkündür.

"Her yıl hasat bayramında yani onuncu ayda toplanan tahıllar açılıp yeni tahıllarla yer değiştirilir. Bu sırada sade bir şekilde dua edilir. Kutsal kabul edilen tahılları evin dışına çıkarılmadan pirinç kesmesi ya da pilav yapılıp ailecek yenir. Tahılların tohumları dışarıya çıkarılmaz. Tahıllar aileden olmayan başka birine verilirse evin bereketinin yok olacağı düşünülür.²³ Bu yüzden bereketin, bolluğun ve üremenin sembolü de olan *Samşin Halmoni*'ye Kore'de önemli günlerde de *Samşin*'e sunak hazırlanır ve dua edilir. Bu günlerden bazıları; Ay takvimine göre yeni yılın ilk günü (설-*Silol*), hasat

²⁰ Karakuş Harmanlı, Türkiye ve Kore Kültüründe Doğum Ritüellerinin Karşılaştırılması (Kayseri Ve Andong Yöresi), s. 39.

²¹ Te U Kim, Kore Ritüelleri Sözlüğü, Ulusal Halk Müzesi, Seul, 2014, s. 83.

²² Oh, An Illustrated Guide To Korean Mythology, s. 4.

²³ Kore Ritüelleri Sözlüğü, s. 409.

bayramı (추석-Çusiook) gibi bayramlardır ve *Samşin*'e düzenli olarak dua edilen önemli günlerdir. Kültürel açıdan önem taşıyan belirli günler beklenmeden bebek hastalandığında, evde uğursuzluk olduğunda da *Samşin*'e duâ edilerek ondan yardım istenmektedir.

2.4. Samşin Halmoni'nin Ağırlanması

Eskiden Kore evlerinde *Samşin Halmoni* ağırlandıydı. Genellikle su, pirinç, yosun, yeni mahsul hububat, mutfak rafına, yatak odasındaki dolabın üstüne veya evin soğuk tarafında bulunan rafa konulurdu. Yapılan bu ağırlamaya bölgeye göre *Samşindanci* (삼신단지), *Samşinbagaci* (삼신바가지), *Cusokcumoni* (주석주머니), *Ciangdongu* (지양동우) gibi isimler verilmektedir.²⁴ Ağırlamaların isimleri ve yapılış şekilleri bölgeye göre farklılık gösterse de ortak nokta yatak odası veya mutfağa konulmasıdır. Bunun nedeni ise kadınların yaşam alanlarının buralar olmasındandır.

Samşin'in, mutfakta ya da yatak odasındaki sütunun üst ya da altında yer aldığına inanılmaktadır. Kadınların doğum yaptığı oda ve çocukların genelde bulunduğu oda yatak odasında olduğu düşünülmektedir.²⁵ Bu nedenle *Samşin Halmoni* için yapılan törenler genelde yatak odasında yapılmaktadır.

Şekil 3 (SAMŞINSANG)

Türkçeye Doğum Ana adak sofrası (삼신할매 상-Samşin Halmoni Sang) (Şekil 3)²⁶ diye aktarabileceğimiz sunağın üstünde beyaz pirinçten yapılmış bir kase haşlanmış pirinç, bir kase yosun çorbası, arıtılmış ya da dinlendirilmiş bir kase su konur. Bazı yörelerde ‘삼신

시루-Samşin Şiru’ diye tabir edilen içinde kırmızı barbunya ya da pirinç kesmesinin konulduğu bir sofraya da olur. Bu pirinç kesmesi sadece aile fertleri tarafından yenilir başkasına

²⁴ Kore Ritüelleri Sözlüğü, s. 409.

²⁵ <http://folkency.nfm.go.kr/kr/topic/detail/2290> Erişim Tarihi: 1.3.2022

²⁶ Karakuş Harmancı Nihan, Basılmamaış doktora tezi, s.131

verilmez. Bunun sebebi ise özel olarak kabul edilen bu yiyeceği aile fertleri dışında biri yerse bebeğin üzerine kötü şans geleceğine inanılmasıdır. Adak sofrası kurulduktan sonra bebeğin annesiyle büyükannesi her iki elin ayasını birbirine sürterek dua eder, çocuğa uzun ömür dilerler. *Samşin*'in kendisine şükranlarını sunmak ve bebeğin dünyaya gelmesine vesile olduğu için adaklarını sunarlar. Bu esnada bir taraftan yalvarırlar bir taraftan da secdeye varırcasına defalarca yere kapanırlar. Bu ayinin en belirgin özelliği erkeklerin katılamamasıdır. Sadece aile efradından kadınlar katılabilir. Anma ya da dilekte bulunmak için *Samşin*'e sunak hazırlanırken daha önce belirtildiği gibi “üç tanrı” olarak da adlandırıldığı için 3 kâse pilav, 3 kâse çorba, 3 kâse temiz su sunulmaktadır.²⁷

3. SAMŞİN HALMONİ'NİN DOĞUMA ETKİLERİ

Kore mitolojisinde *Samşin Halmoni*, doğumdan önce bebek dileyen kadının bebeğe sahip olmasını sağlayan, doğum sırasında loğusanın ve doğan bebeğin doğumundan ve doğum sonrasında her ikisinin de sağlığından sorumlu olan tanrıçadır. *Samşin Halmoni* koruyuculuk görevini; doğum sırasında, doğumdan sonra, çocuklar büyüyüp erginlik çağına ulaşınca kadar sürdürür.

Çocuğu olmayan ya da erkek çocuk dileyen Gut ayini düzenleyerek *Samşin Halmoni*'den medet umar. Bunların yanı sıra büyüsel yöntemlerle de erkek evlat doğurmak için çaba sarf edilir. “Özel olan bir şeyi giymek ya da vücutta taşımak buna örnektir. Horozun erkeklik organını çiğ olarak yemek, taştan yapılmış Buda heykelinin burnunu kazıyarak dökülen tozları yemek, mezar taşlarında hancha²⁸ ile yazılı olan ve erkek anlamına gelen ‘자-Ca’, ‘남-Nam’, ‘문-Mun’, ‘무-Mu’, ‘용-Yong’ gibi hecelerin yazılı olduğu kısımları kazıyıp yemek bunlardan bazılarıdır. Ayrıca bedene muska takmak ya da erkek evlat doğuran kadının iç çamaşırını, âdet döneminde kullandığı bezi gizlice çalıp üzerinde taşımak, balayına giden gelinin erkek evlat doğurulan evde asılı olan yasak ipini alıp yatağına asması gibi birçok uygulama vardır. Bu tür âdetler soyun devamını sağlamak amacıyla yapılır. Bununla birlikte erkek evlat sahibi olduktan sonra da onun sağlıklı ve uzun ömürlü olması, zenginlik ve onur içinde

²⁷ Kore Ritüelleri Sözlüğü, s. 409.

²⁸ Klasik Çin yazı karakteridir.

yaşaması için devam ettirilen adetler de vardır.²⁹ “Gyonggi bölgesi Anyang şehrindeki erkek cinsel organına benzeyen kayaya 8 Nisan Buda'nın doğum gününde ve 7 Temmuz'da evlat sahibi olabilmek için el sürmek, sunak hazırlayıp dua etme geleneği vardır.”³⁰

Kore'de her doğumda ayrı bir *Samşin Halmoni* oluşacağına inanılmaktadır. Doğum sırasında *Samşin* masası hazırlanır. Eğer iki kişi aynı evde, aynı dönemde hamile kalırsa veya doğumdan sonra kadının annesi ve kayınvalidesi eş zamanlı olarak *Samşin* masası hazırlarsa iki *Samşin Halmoni* oluşacağına inanılır. Bu durumda *Samşin Kavgası* (삼신다툼-*Samşindatum*) meydana gelir. *Samşin Kavgası* nedeniyle hamile kadınlardan birinin mutlaka düşük yapacağına ve bebeğinin öleceğine inanılır. Zorunlu nedenlerle aynı çatı altında iki doğum gerçekleşmişse, iki bebeğe mutlaka farklı şekilde davranılır. Ayrıca bir ebe aynı ay içerisinde iki kez doğum yaptırırsa ikinci bebeğe kötü enerji geçeceğine inanılır.³¹

Özellikle doğumdan sonra lohusa anne ve bebeğin sağlık ve afiyetlerini dilemek için sunak masasına bu tanrıya adanmak yiyecek ve su konulması âdettendir. “Tören sırasında *Samşin Halmoni* için sunak masa hazırlanıp bebeğin uzun ömürlü olması için dua edilir. Tüm akrabalar bir araya gelip haşlanmış pirinç ve yosun çorbası yerler. Bazen uzun erişte de yenilmektedir. Erişteler uzun olduğu için bebeğin de uzun ömürlü olmasını dilemek amacıyla yenir.”³²

Bilhassa bebeğin büyüyünceye dek çok çeşitli hastalık evrelerinden geçmesinden dolayı *Samşin Halmoni*'ye yönelik bu gelenek günümüze kadar süregelen ve yaşayan örnekleri görülmektedir.

Sonuç

Mitolojiler, toplumların çağlar öncesi tarihsel verileridir ve toplumsal yapılar ve ilişkilere dair önemli bilgiler vermektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde mitoloji, o toplumun sosyolojisi hakkında bilgi sahibi olmamıza yardımcı olmaktadır.

²⁹ Ciong Hi Han, Gizli Kalmış Kültürel Miraslar, Gyıongin Kültür Tarihi Yayınevi, Seul, 2003, s. 73.

³⁰ Choi Woon Shik vö, Korelilerin Yaşamı ve Kültürü, s. 281.

³¹ <https://folkency.nfm.go.kr/kr/topic/detail/2290> (Erişim: 01.03.2022).

³² Kim Te U, Kore Ritüelleri Sözlüğü, s. 136.

Çalışma kapsamında ele alınan Samşin Halmoni motifinde görüldüğü gibi Koreliler hayatın geçiş dönemlerinde mitolojik varlıkların gücünden faydalanmaya çalışmışlardır. Bu çalışma insanın doğasında yer alan doğumdan ölümüne kadar korunma ve koruma içgüdüsünün varlığını, bu içgüdüğü tatmin etmek için çeşitli nesnelere veya mitolojik varlıklara özel anlamlar yüklediğini Kore mitolojisinde önemli bir yer tutan doğum tanrıçası Samşin Halmoni motifi ile göstermektedir.

Samşin, kadının hamilelik döneminde hem doğum sırasında hem de doğumdan sonra çocuğun büyüyünceye kadarki geçen süresi içerisinde gerek kadını gerek çocuğu kötü iyelerin her türlü kötülüklerinden koruduğuna inanılan iyedir. Bu dişil iyeye yönelik yapılan uygulamalar da bu görüşü desteklemektedir.

Kore'de Samşin Halmoni'ye, evlat sahibi olmayı dileme safhasında ve sonrasında bebeğin anne karnında oluşumundan çocukluk çağına gelinceye kadarki süreçte çeşitli roller tanımlanmıştır. Kore halk inanışına göre evde yaşayan kadın ataların Samşin olarak kabul edilmesi bu tanrıçanın ailenin bir üyesi olarak kabullenildiğini göstermektedir.

Samşin Halmoni izin vermeden hiçbir şeyin yolunda gitmeyeceği, onu memnun etmek için uygun zamanlarda adaklar sunularak dua edildiği görülmüştür. Kore'de her birey kendi düşünce ve inanç sistemine göre yaşamını sürdürse de Samşin Halmoni figürü toplumun geneli tarafından doğum tanrıçası olarak kabul görmektedir. Günümüzde de çok yaygın olmasa da bazı bölgelerde hala Doğum Tanrıçası Samşin Halmoni için düzenlenen ritüellere rastlamak mümkündür.

Kaynakça

Beydilli, Celal, Türk Mitolojisi Ansiklopedik Sözlük, Yurt Kitap Yayın, Ankara, 2003.

Black, J.,& Green, A., Gods, Demons, and Symbols of Ancient Mesopotamia. Austin: University of Texas Press, 1992.

Oh, Choi Won, An Illustrated Guide To Korean Mythology, Global Oriental, Seoul, 2008.

Choi, Woon Shik, Kim Ki Chang vd, Korelilerin Yaşamı ve Kültürü, Bogo Yayınevi, Seul, 2006 (최운식 ,김기창 외(2009)외국인을 위한 한국, 한국인, 그리고 한국 문화, 보고서).

Çoruhlu, Yaşar , Türk Mitolojisinin Ana Hatları, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2002.

Han, Cıong Hi, Gizli Kalmış Kültürel Miraslar. Seul: Gyiongin Kültür Tarihi Yayınevi, 2003, s.73-76 (한정희 (2003) 숨어있는 문화유산 속으로. 서울: 경인문화사).

Karakuş Harmancı, Nihan, Türkiye ve Kore Kültüründe Doğum Ritüellerinin Karşılaştırılması (Kayseri Ve Andong Yöresi), Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, 2021.

Kim, Te U, vö (2014), Kore Yaşam Ritüel Sözlüğü. Seul: Kore Ulusal Halk Müzesi (김태우, 외. (2014) 한국일생의례사전. 서울: 국립민속박물관).

Kore Ritüelleri Sözlüğü, Ulusal Halk Müzesi, Seul, 2009 (한국일생의례사전, 국립민속박물관, 서울, 2009).

Küçük, Mehmet Alparıslan, “Geleneksel Türk Dini’ndeki ‘Ana / Dişil Ruhlar’a Mitolojik Açıdan Bakış”, *İğdır Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy.1, 2013.

Parlakdemir, Özge, “Yunan, Roma Ve Türk Mitolojisinde Tanrılar (Benzerlik ve Farklılıkları)”, Çağ Üniversitesi SBE, Mersin, 2018.

Pyion, Mu Yıong, vö., Conggyova İlsengıyre, Minsogvon, Seul, 2006 (편무영, 외(2006)종교와 의생의례, 민속원).

Shin, Dong Heun, Yaşayan Efsanelerimiz Hangyerye Yayınevi, Seul, 2009 (신동훈 (2009) 살아 있는 우리 신화,한계라 출판).

İnternet kaynakları

Türkçe Sözlük, Ankara: Türk Dil Kurumu, Ankara, 2000. (<https://sozluk.gov.tr/>) (Erişim: 01.03.2022).

<https://blog.daum.net/ilsimsycheonzoo/15980157> (Erişim: 01.03.2022).

<https://search.naver.com/search.naver?where=image&sm=tab> (Erişim: 01.03.2022).

<http://folkency.nfm.go.kr/kr/topic/detail/2290> (Erişim: 01.03.2022).